

Developing an Islamic Model Based on Sustainable Development of Sports for All in Iran

Mahdi Goudarzi*

Department of Sport Management, Payame Noor University, Tehran, Iran

Leyla Dolatabadi Farahani

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Fahimi Nejhad

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Seyed Mostafa Tayebi Sani

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The purpose of this study was to Developing an Islamic Model Based on Sustainable Development of Sports for All in Iran. This qualitative research employed the systematic grounded theory approach (Strauss & Corbin). Participants were 13 academic experts, sports science and Islamic studies professors, managers of the Public Sports Federation, and related organizations, selected through purposive snowball sampling. Data were collected via semi-structured interviews and analyzed through open, axial, and selective coding. Seventeen main categories were identified within the six dimensions of the paradigmatic model: Causal conditions (motivators, support from others, Islamic convergence), Core phenomenon (Islamic-oriented public sports), Strategies (promoting sports values, education and culture-building, financial support, emphasizing the Qur'an's positive attitude, structural change and integration), Contextual conditions (observing Islamic indicators, infrastructure development, accessibility), Intervening conditions (socio-cultural problems, gender hegemony, cognitive barriers), and Consequences (social development, community health promotion, social well-being). The proposed model demonstrates that Islamic values serve as the primary motivator, not a barrier, for public sports participation. Policymakers are recommended to establish a jurisprudence council for public sports and redesign infrastructure based on this model to effectively enhance the physical and spiritual health of society.

Introduction

Physical activity and sport are universally recognized as essential components of a healthy lifestyle, contributing to physical, mental, and social well-being. Despite this, global data indicate that more than 27% of adults and 81% of adolescents do not meet the recommended levels of physical activity, with physical inactivity accounting for approximately 5 million premature deaths annually (World Health Organization, 2024). In Iran, the situation is equally concerning, with only 21% of women and 34% of men achieving the recommended daily physical activity (Elahi et al., 2022). While various models have been proposed to develop sport for all in Iran, most adopt a secular, functionalist approach and fail to integrate Islamic principles as core

* Corresponding Author: goudarzi63@pnu.ac.ir

How to Cite: Goudarzi, M., Dolatabadi Farahani, L., Fahimi Nejhad, A. & Tayebi Sani, S.M. (2026). Developing an Islamic Model Based on Sustainable Development of Sports for All in Iran. *Journal of Sustainable Development in Sport Management*, 7(16), 193-220

motivating factors rather than mere cultural adjustments. Previous models have largely focused on barriers and structural constraints, neglecting the positive, duty-oriented incentives that Islam provides for physical activity. This research gap is significant given that Islam, as the dominant religion in Iran, offers profound teachings on health, bodily care, and moderation. Therefore, this study aims to develop an Islamic model based on sustainable development of sport for all in Iran, drawing directly from the Qur'an, Sunnah, and the perspectives of academic and executive experts.

Methods and Material

This qualitative research employed the systematic grounded theory approach of Strauss and Corbin (2008). The statistical population consisted of academic experts, professors of sports sciences and Islamic studies, and managers of the Sport for All Federation and related organizations. A purposive snowball sampling method was used to select 13 participants who met the inclusion criteria: having published works on sports and religious foundations, extensive teaching experience in religious and sports fields, and relevant executive positions in sports federations. Data were collected through semi-structured in-depth interviews, each lasting 60 to 90 minutes. All interviews were recorded with informed consent and transcribed verbatim. To ensure trustworthiness, the study employed credibility, transferability, and confirmability. Reliability was assessed using the test-retest method, yielding a coefficient of 0.78. Data analysis followed the systematic grounded theory procedures: open coding, axial coding, and selective coding, leading to the development of a paradigmatic model. The research also incorporated a comprehensive review of Qur'anic verses and Hadith literature related to physical activity and health.

Results and Discussion

The analysis identified 17 main categories organized within the six dimensions of the Strauss-Corbin paradigmatic model. Causal conditions included three categories: motivators (e.g., freedom to choose modest sportswear, celebrating group values, building more women-only clubs, family participation in sport events), support from others (e.g., parental encouragement, teacher and peer support, religious leaders' approval), and Islamic convergence (e.g., organizing sport competitions among Islamic nations, encouraging Muslim communities). The core phenomenon was defined as "Islamic-oriented public sports." Strategies comprised five categories: promoting sport values (reviving passion for sport, disseminating educational values, popularizing indigenous and local sports), education and culture-building (positive image promotion, raising awareness about health benefits, media coverage), financial support (investment in public sports, free access for citizens, securing financial resources), emphasizing the Qur'an's positive attitude toward physical activity, and structural change and integration (organizing women's sports, enhancing sport's share in leisure, flexible regulations, commitment to "sport for all"). Contextual conditions included observance of Islamic indicators (justice, sport as a means, prohibition of fraud and deception, avoiding harm, moderation), infrastructure development (women-specific facilities, disabled-accessible equipment, prayer rooms in sport venues), and accessibility (health facilities in sport environments, night transportation, easy access). Intervening conditions comprised socio-cultural problems (cultural sensitivities, traditional parental attitudes, misconceptions), gender hegemony (patriarchal society, unequal resources, media neglect of women's sports), and cognitive barriers (misinterpretation of physical activity, lack of awareness about sport benefits). Consequences were identified as social development (social interaction, collective feelings, increased participation), community health promotion (disease prevention, sport as a health mechanism), and social well-being (increased vitality, social joy, reduced social problems).

The findings reveal that Islamic values are not barriers but strong motivators for public sports participation. This contrasts with the common perception that religious norms constrain physical activity. The model demonstrates that when sport is framed as a divine trust and a prerequisite for

fulfilling religious duties, individuals are more inclined to engage. The emphasis on moderation, justice, and avoidance of harm resonates with Islamic teachings and can enhance both physical and spiritual health. The study also confirms that socio-cultural factors, particularly gender norms, remain significant barriers, aligning with previous research (Mukhtar Bichi, 2018; Laar et al., 2025). However, the proposed Islamic model offers a proactive, duty-based framework that addresses these barriers by integrating religious legitimacy and practical guidelines.

Conclusion

This research presents a comprehensive Islamic model for sustainable development of sport for all in Iran. The model confirms that Islamic teachings – derived from the Qur'an, Hadith, and scholarly interpretations – provide a solid foundation for promoting physical activity among all segments of society, including women and youth. The core innovation lies in shifting the paradigm from a hedonistic, leisure-based approach to a duty-oriented approach, where physical activity is viewed as a religious obligation to preserve the divine gift of health. This perspective not only aligns with Islamic values but also offers a sustainable, culturally resonant solution to the public health crisis of physical inactivity.

The practical implications are significant. Policymakers are recommended to establish a jurisprudence council for public sports to issue religious decrees and guidelines, redesign sport infrastructure in accordance with Islamic norms (e.g., separate facilities for women, prayer rooms), and launch nationwide culture-building campaigns that highlight the Qur'anic and prophetic encouragement for physical fitness. Collaboration with religious seminaries and local religious leaders is essential to disseminate the message that sport is compatible with and encouraged by Islam. Additionally, educational curricula should integrate Islamic perspectives on health and physical activity from early childhood.

While the model is context-specific to Iran, its principles can be adapted to other Islamic countries facing similar challenges. Future research could test the model quantitatively, examine its applicability in different cultural settings, and explore the effectiveness of specific interventions based on its components. Ultimately, this study contributes to the theoretical and practical literature by bridging sport management, public health, and Islamic studies, offering a holistic framework that promotes both physical and spiritual well-being.

Acknowledgments

The authors sincerely thank all material and spiritual supporters who assisted in conducting this research.

Keywords: Sports for All, Islamic Model, Sustainable Development, Grounded Theory

تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی ایران

گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مهدی گودرزی*

لیلا دولت آبادی فراهانی

علی فهیمی نژاد

سیدمصطفی طیبی ثانی

چکیده

هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی ایران بود. پژوهش با رویکرد کیفی و روش نظریه داده بنیاد نظام مند (استراوس و کوربین) انجام شد. مشارکت کنندگان ۱۳ خبره دانشگاهی، اساتید علوم ورزشی و معارف اسلامی، مدیران فدراسیون ورزش همگانی و سازمان های مرتبط بودند که با نمونه گیری گلوله برفی هدفمند انتخاب شدند. داده ها از طریق مصاحبه های نیمه ساختاریافته گردآوری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. ۱۷ مقوله اصلی در قالب شش بعد مدل پارادایمی شناسایی شد: شرایط علی (انگیزاننده ها، حمایت دیگران، همگرایی اسلامی)، پدیده محوری (ورزش همگانی اسلامی)، راهبردها (ترویج ارزش ورزش، آموزش و فرهنگ سازی، حمایت مالی، تأکید بر نگرش مثبت قرآن، تغییر ساختار و یکپارچه سازی)، شرایط زمینه ای (رعایت شاخص های اسلامی، بستر سازی، دسترسی)، شرایط مداخله گر (مشکلات فرهنگی- اجتماعی، هژمونی جنسیتی، موانع شناختی) و پیامدها (توسعه اجتماعی، ارتقای سلامت جامعه، بهزیستی اجتماعی). الگوی ارائه شده نشان می دهد ارزش های اسلامی، نه مانع بلکه انگیزاننده اصلی مشارکت در ورزش همگانی هستند. پیشنهاد می شود سیاست گذاران با تشکیل شورای فقهی ورزش همگانی و بازطراحی زیرساخت ها براساس این مدل، گام مؤثری در ارتقای سلامت جسمانی و معنوی جامعه بردارند.

کلیدواژه ها: ورزش همگانی، الگوی اسلامی، توسعه پایدار، نظریه داده بنیاد.

مقدمه

امروزه ورزش و فعالیت‌های جسمانی از ابزارهای فوق‌العاده ارزشمندی به‌عنوان یکی از راه‌های گذراندن اوقات فراغت هستند که بزرگترین بخش از اوقات فراغت میلیون‌ها انسان را در سراسر جهان شامل می‌شوند (محسنی سیکارودی^۱ و همکاران، ۱۳۹۳) که تأثیر آن بر سلامت جسمانی و روانی امری انکارناپذیر است به‌طوری که بهبود تعاملات مطلوب اجتماعی، توسعه اعتماد به نفس، بهبود یادگیری، افزایش فشارخون، کاهش وزن، بیماری‌های قلبی و... از تأثیرات مهم ورزش و فعالیت‌های جسمانی است (کیانی^۲ و همکاران، ۱۴۰۳). اهمیت ورزش و فعالیت جسمانی و انجام فعالیت‌های جسمانی برای سلامتی و رفاه نیز به‌خوبی مستند شده است (لی و کاردینال^۳، ۲۰۱۴؛ کاری^۴، ۲۰۱۸) در حالی که عدم فعالیت بدنی و جسمانی به‌عنوان چهارمین عامل خطرناک برای مرگ و میر جهانی شناخته شده است (لی و همکاران، ۲۰۱۴). جدیدترین گزارش سازمان جهانی بهداشت^۵ (۲۰۲۴) نشان می‌دهد که بیش از ۲۷ درصد از بزرگسالان جهان و ۸۱ درصد از نوجوانان به اندازه کافی فعال نیستند و این کم‌تحرکی سالانه حدود ۵ میلیون مرگ زودهنگام را موجب می‌شود (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۲۲). در کشورهای اسلامی نیز وضعیت مشابه است؛ مطالعه صادقی^۶ و همکاران (۱۴۰۳) در ایران نشان داد که تنها ۲۱ درصد از زنان و ۳۴ درصد از مردان به فعالیت بدنی توصیه شده روزانه دست می‌یابند.

در این راستا عدم شناخت نیازهای قرن ۲۱، مانع جدی بر سر راه توسعه ورزش به‌شمار می‌رود. باوجود آنکه، در حال حاضر توجه زیادی به مسئله سلامتی و کیفیت زندگی می‌شود اما بسیاری از سیاست‌گذاران تربیت بدنی و ورزش، نقش ورزش و آثار آن را بر سلامتی نادیده می‌گیرند. در این شرایط عدم پیشرفت و توسعه ورزش همگانی نشان‌دهنده عدم توجه دست‌اندرکاران است (غفرانی^۷ و همکاران، ۱۳۸۷). در منابع مختلف برای توسعه ورزش، هرمی در نظر گرفته شده است که در آن ورزش همگانی در پایه آن و ورزش قهرمانی در رأس آن قرار دارد. سوتیریادو و شیلبری^۸ (۲۰۰۹) توسعه ورزش همگانی زمینه را برای رشد ورزش قهرمانی فراهم می‌کند و لازم است ورزش همگانی پیش از ورزش قهرمانی توسعه یابد. ایده ورزش همگانی^۹ برای نخستین بار توسط پیر دی کوبرتن^{۱۰} در سال ۱۹۶۶ و به‌منظور تکمیل خط مشی المپیزم^{۱۱} مطرح گردید. این در حالی بود که بازی‌های المپیک در وهله نخست به‌عنوان ابزاری جهت تعمیم انواع ورزش‌ها به‌کار گرفته شد. از زمانی که ورزش همگانی، توسط اتحادیه اروپا در سال ۱۹۷۰ جهت توصیف اهداف بلندمدت آنها پذیرفته شد، ایده ورزش برای همه مورد حمایت یونسکو (۱۹۷۸) و اخیراً سازمان ملل متحد^{۱۲} با هدف ورزش برای توسعه و صلح قرار گرفت (جسپرسن^{۱۳}، ۲۰۱۵).

1. Mohseni Sikaroodi

2. Kiani

3. Lee & Cardinal

4. Kari

5. World Health Organization

6. Sadeghi

7. Ghofrani

8. Sotiriadou & Shillbury

9. Sport for all

10. Pierre de Coubertin

11. Olympism

12. United Nations

13. Jespersen

به گفته لیو^۱، ورزش‌های تفریحی و همگانی صرفاً یک نوع مفاهیم ورزشی جدید است اما به‌عنوان زمان فعالیت افراد شرکت‌کننده در فعالیت‌های ورزشی تعریف شده است. این یک نوع از فعالیت‌های بدنی است که مردم از اوقات فراغت خود برای رسیدن به اهداف بدنسازی، سرگرمی و تفریحی، و... استفاده می‌کنند (سان^۲، ۲۰۱۳).

از سوی دیگر، ورزش یکی از تفریح‌های سالم برای نوجوانان و جوانان است که اسلام نیز اهمیت فوق‌العاده‌ای برای آن قائل شده است (همتی عقیف^۳، ۱۳۹۸). اسلام به‌عنوان یک ایدئولوژی الهی و مقدسی پذیرفته شده است که توسط خداوند برای پیامبر اکرم (ص) آشکار شد و مذهب به‌عنوان طبقه‌ای از نفوذ برای ساخت هویت در بین افراد مورد توجه قرار گرفته است (فاروق و پارکر^۴، ۲۰۰۹). در این راستا علاقه‌مندی به نقش و جایگاه اسلام در ورزش از دهه ۱۹۸۰، افزایش یافت. این علاقه‌مندی با تحقیقات بیشتر برای کشف موضوع تدریس اسلامی در زمینه ورزش و فعالیت جسمانی، به اوج خود رسید (داگکاس و بن^۵، ۲۰۰۶). اتفاق نظر تحقیقات در این بود که اسلام، ایدئولوژی است که پیروانش را ترغیب می‌کند تا فعالیت‌های تفریحی، جسمانی و یا رقابتی انجام دهند. استفاده از متون مذهبی مثل اشعار قرآنی (سوره) و یا مطالب کتبی از آموزش‌های پیامبر اکرم (ص) (حدیث) اغلب توسط بعضی از مسلمانان برای به تصویر کشیدن دیدگاه مثبت اسلام از ورزش، به کار برده می‌شد (والست و فستینگ^۶، ۲۰۰۳). هدف از تعالیم و معیارهای اسلامی افزایش رفاه متعادل در یک فرد است. بنابراین ورزش در اسلام تشویق شده است که تفکر صحیح را تحریک کرده و بدن را احیا کند؛ مادامی که شامل گناه نباشد و سایر تعهدات دینی را نیز مختل نکند (وابویابو^۷ و همکاران، ۲۰۱۵). برای بسیاری از افراد مسلمان، اسلام یک جنبه اساسی هویت آنهاست و رویکرد آنها به ورزش، اغلب توسط عوامل مذهبی، فرهنگی و قومی تعیین می‌شود. به‌طور کلی، اسلام سلامت و تناسب اندام را ارتقاء می‌بخشد و مردان و زنان را تشویق می‌کند تا فعالیت‌های بدنی و جسمانی را برای حفظ شیوه زندگی سالم خود اتخاذ کنند (مختاریچی^۸، ۲۰۱۸). برای نمونه، در متون حدیثی آمده است که پیامبر اکرم (ص) مسلمانان را به یادگیری شنا، تیراندازی و اسب‌سواری توصیه فرمودند و خلیفه دوم، عمر بن خطاب نیز بر آموزش این مهارت‌ها به کودکان تأکید می‌کرد (ملک‌شاهی‌صفت^۹ و همکاران، ۱۴۰۴). همچنین پژوهش‌های معاصر نشان داده‌اند که میان مبانی اسلامی و فعالیت جسمانی پیوندی ناگسستنی وجود دارد (گلچین^{۱۰} و همکاران، ۱۴۰۰؛ گودرزی^{۱۱} و همکاران، ۱۴۰۳).

همچنین استفاده منظم از بدن و کنترل منظم در مصرف آب و غذا در ورزش‌های غربی مشابه با شرایط اسلام برای مسلمانان در مراقبت از بدنشان و بازبینی وضعیت سلامتشان، برای دستیابی به سطح بالایی از تناسب و استقامت جسمانی و تلاش برای پاکیزه کردن و خالص کردن ذهن، بدن و روح می‌باشد (فاروق و پارکر، ۲۰۰۹). در

1. Liu
2. Sun
3. Hematiafif
4. Farooq & Parker
5. Dagkas & Benn
6. Walseth & Fasting
7. Wabuyabo
8. Mukhtar Bichi
9. Malekshahisefat
10. Golchin
11. Goudarzi

پژوهش‌های جدید، رابطه تنگاتنگ بین سلامت جسمانی و فعالیت بدنی منظم به اثبات رسیده است (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ صادقی و همکاران، ۱۴۰۳؛ حسینی^۱ و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین والست و فستینگ (۲۰۰۳) معتقدند که از نگاه مسلمانان، بدن انسان موهبتی الهی است که نیاز به مراقبت ویژه دارد و فعالیت بدنی متناسب با آموزه‌های دینی می‌تواند این نیاز را برآورده سازد. همچنین مطالعات دیگری نیز وجود دارد که فعالیت ورزشی و تمرینات ورزشی را به عنوان یک ابزار ایده‌آل قلمداد می‌کنند که از طریق آن مسلمانان می‌توانند نیازهای جسمانی خود را مطابق با قوانین اسلام، برطرف نمایند (زارعان و فاضلیان^۲، ۱۳۹۸). لذا تربیت بدنی و ورزش در دوره اسلام از اولویت بالایی برخوردار بوده است و براساس مستندات تاریخی، در دوره صفویه و به‌ویژه نظام آموزشی مکتب‌خانه‌ها، تربیت بدنی پس از آموزش قرآن، دومین موضوع مهم برنامه درسی بود و گزارش شده که دانش‌آموزان حدود ۶ ساعت در هفته را به فعالیت‌هایی مانند کشتی محلی، پرش و دوومیدانی اختصاص می‌دادند (محمدی^۳، ۱۴۰۴؛ خلجی^۴، ۱۳۸۷). این رویکرد نشانگر توجه پیشینیان به سلامت جسمی توأم با تربیت دینی است. در این راستا فاروق و پارکر (۲۰۰۹) در پژوهش خود و در مصاحبه‌های صورت گرفته نشان دادند که تربیت بدنی، ورزش و فعالیت جسمانی از دومین عامل مؤثر و مهم زندگی مخاطبان پس از مطالعات مذهبی می‌باشد. تمامی افراد، تربیت بدنی را به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی تجربیات مدرسه خود و به عنوان یک زمان، مکان و فضای ویژه‌ای در زندگی روزمره خود قلمداد کردند زیرا در آن‌جا می‌توانستند به‌طور عملی عقاید مذهبی خود را به کار ببرند (والست و فستینگ، ۲۰۰۳). همچنین تلفیق ورزش و مذهب (اسلام) نیز از طریق این گفت‌وگوها شکل گرفته و بر روی بحث‌های دیگر مثل هماهنگ‌سازی ورزش با نیازهای مذهبی (یا بالعکس) و دسترسی به سرمایه‌گذاری‌های دولتی و تحصیلات ورزشی از طریق جامعه مسلمین، تأثیر گذاشته است (آمارا و هنری^۵، ۲۰۱۰). با این حال، گاهی مذهب بر نحوه پرداختن به ورزش تأثیر می‌گذارد؛ به طور مثال گاهی مذهب بر چگونگی مشارکت ورزشی تأثیر می‌گذارد. برای نمونه، برخی زنان مسلمان بر پایه باورهای دینی خود نمی‌توانند در محیط‌های ورزشی مختلط با جنس مخالف حضور یابند و همچنین نحوه پوشش و طراحی فضاهای ورزشی باید مطابق با شئون اسلامی باشد (مختاریجی، ۲۰۱۸؛ آمارا و هنری، ۲۰۱۰). برای اروپایی‌های مسلمان، ورزش زمینه دیگری برای کشف شرایطی برای مطابقت هویت‌های چندگانه‌شان یا موفق شدن است. برای جنبش‌های ملی‌گرایی محافظه‌کارانه و مقامات دولتی در اروپا، ورزش یک فضای عمومی دیگر برای محافظت در مقابل ابراز بیش‌ازحد یا آشکاری زیاد هویت اسلام در اروپا می‌باشد (آمارا، ۲۰۱۳).

بررسی آثار و پیامدهای ۵۷ سال برنامه‌ریزی توسعه در کشور ما نشان می‌دهد توسعه به سبک غربی (و تنها با جرح و تعدیل‌های اسلامی) از یکسو نتوانسته به مانند کشورهای غربی باعث توسعه کشور شود و از سوی دیگر نیز باعث کمرنگ شدن ارزش‌های اسلامی ایرانی شده است. در نتیجه مباحث مرتبط با ورزش و فعالیت‌های بدنی و جسمانی برای شهروندان ایرانی نیز از این امر مستثنی نیست و نیاز به تدوین الگویی مناسب در این زمینه دارد. به‌طور

1. Hoseini
2. Zarean & Fazeliyan
3. Mohammadi
4. Khalaji
5. Amara & Henry

کلی ادبیات پیشینه نشان می‌دهد که ورزش کشور فاقد الگوی اسلامی در ورزش همگانی است و می‌توان به این نکته اشاره داشت که وجود الگوی اسلامی در ورزش همگانی می‌تواند ضعف‌ها و تهدیدهای موجود در ورزش همگانی را کاهش دهد و افراد مشارکت بیشتری در زمینه ورزش همگانی داشته باشند. البته در سال‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی به طراحی مدل‌های توسعه ورزش همگانی در ایران پرداخته‌اند که هر یک از زاویه‌ای خاص به این مقوله نگریسته‌اند. برخی مطالعات بر مؤلفه‌های ساختاری و ظرفیت‌سازی تأکید داشته‌اند به‌طوری که تقی‌پور^۱ و همکاران (۱۴۰۴) چارچوبی مفهومی مبتنی بر ظرفیت‌های پایدار کشور و تأثیر قابلیت‌های محیطی و محدودیت‌های ادراک شده بر یکپارچه‌سازی سیستم راهبردی ارائه کردند. در رویکردی دیگر، عاشقی^۲ و همکاران (۱۴۰۴) مدل توسعه ورزش همگانی را با رویکرد اتحاد استراتژیک و مبتنی بر عواملی چون انگیزش و روان‌شناختی، روابط بین‌سازمانی، زیرساخت و مدیریت داوطلبان طراحی نمودند که از طریق اتحادهای مدیریتی، ساختاری، عملیاتی، سیاست‌گذاری و مالی به همکاری راهبردی بین سازمان‌های متولی می‌انجامد. در سطح کلان‌تر، صادقی و همکاران (۱۴۰۳) مدل خط‌مشی‌گذاری ورزش ایران را با رویکرد توسعه ورزش همگانی ترسیم کردند که مقوله‌های اصلی آن شامل عوامل زمینه‌ای، مداخله‌گر، نهادهای نقش‌آفرین و الزامات اجرایی است. در حوزه حکمرانی، مؤیدی جاهد^۳ و همکاران (۱۴۰۳) الگوی پارادایمی توسعه حکمرانی شبکه‌ای را ارائه داد و شیخ‌یوسفی^۴ (۱۴۰۳) نیز به مدل‌سازی کاربست فناوری‌های نوین در توسعه ورزش همگانی پرداخت. در سطح خردتر، شفیع‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) با بهره‌گیری از مدل‌سازی ساختاری تفسیری، الگویی از عوامل مؤثر بر مشارکت ورزش همگانی شامل مؤلفه‌های فردی، زیرساختی و مدیریتی ترسیم کردند و کشاورز و همکاران (۱۴۰۰) مدل حکمرانی را مبتنی بر شفافیت، پاسخگویی و مشارکت ذی‌نفعان طراحی نمودند. همچنین رحمانی‌نیا و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر سواد سلامت را بر انگیزه مشارکت بررسی کرده و آگاهی از فواید سلامتی را قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده دانستند. باوجود این تلاش‌های ارزشمند، هیچ‌یک از مدل‌های یادشده به‌طور خاص به الگوسازی اسلامی براساس نصوص دینی (آیات و روایات) نپرداخته‌اند و صرفاً در سطح تطبیق با ارزش‌های فرهنگی - مذهبی باقی مانده‌اند؛ خلأیی که پژوهش حاضر درصدد پر کردن آن است.

در سطح بین‌المللی نیز تحقیقات گسترده‌ای پیرامون ورزش همگانی در کشورهای اسلامی انجام شده که دامنه متنوعی از یافته‌ها را گزارش کرده‌اند. گریفین و آل‌عریان^۵ (۲۰۲۶) در پژوهشی با عنوان «ورزش در جهان عرب» نشان دادند که برخلاف تصور رایج، ورزش در جوامع عربی و اسلامی پیشینه‌ای عمیق و کهن دارد و اندیشمندانی چون ابن‌خلدون (قرن چهاردهم) و پزشکانی نظیر ابن‌سینا بر اهمیت ورزش در سلامت جسمی و روحی تأکید داشته‌اند. همچنین در متون حدیث (از قرن هفتم میلادی) به بازی‌هایی مانند دو، تیراندازی و شنا اشاره شده است. لعار^۶ و همکاران (۲۰۲۵) در بررسی موانع مشارکت زنان در فعالیت بدنی در پاکستان دریافتند که از دیدگاه

1. Taghipour
2. Asheghi
3. Moayedi Jahed
4. Sheikh Yousefi
5. Griffin & Al-Arian
6. Laar

شرکت کنندگان، اسلام پیروان خود را به حفظ تناسب اندام تشویق می کند و باید با قواعد نانوشته و گمراه کننده ای که به دین اسلام نسبت داده می شود، مقابله جدی کرد زیرا اسلام دینی ضد ورزش نیست. غوث و شهو^۱ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «کاوش در چارچوب اخلاقی اسلامی برای ورزشکاران» بیان کردند که ورزش به انسان ها امکان می دهد تا از تفاوت های دینی، قومی و فرهنگی فراتر روند و اسلام قوانین و مقرراتی را برای مشارکت در ورزش آموزش می دهد. حسناه^۲ و همکاران (۲۰۲۵) در بررسی تأثیر اجرای چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی بر حقوق زنان در ورزش دریافته اند که این برنامه (به ویژه برنامه «کیفیت زندگی») تأثیر مثبت و قابل توجهی بر تحقق چهار حق اصلی زنان در ورزش (مشارکت بین المللی، تربیت بدنی و آموزش، اشتغال در حرفه های ورزشی و مشارکت در فعالیت های ورزشی) داشته است. مختاریبیچی (۲۰۱۸) در پژوهش خود به بررسی اسلام، جنسیت و مشارکت ورزشی پرداخت و نشان داد که دنیای ورزش تحت سلطه مردان بوده و زنان مسلمان با موانع متفاوتی نسبت به سایر زنان (از جمله امکانات و تسهیلات، فقدان الگوی نقش، تأیید خانواده، حمل و نقل و موانع اجتماعی) مواجه هستند. علی^۳ (۲۰۱۱) در مطالعه ای تأثیر باورهای اسلامی و متغیرهای فرهنگی - اجتماعی را بر مشارکت دانشجویان دختر مسلمان در ورزش های تفریحی همگانی بررسی کرد و نتیجه گرفت که متغیرهای اجتماعی - فرهنگی در مقایسه با متغیرهای مذهبی، موانع فعال تری محسوب می شوند و عناصر سد کننده بیشتر مربوط به نگاه جنسیتی جامعه مسلمان نسبت به زنان است. داگکاس و بن (۲۰۰۶) نیز بیان کردند که مشارکت زنان مسلمان در ورزش به عواملی چون کشور مبدأ، جهت گیری مذهبی، هنجارهای جنسیتی، فرهنگ، والدین، خانواده و حمایت اعضای جامعه بستگی دارد. با وجود تحقیقات و مدل های ارزشمند یادشده، نقد اساسی بر آنها این است که عمدتاً رویکردی کارکردگرایانه و مدیریتی داشته و آموزه های قرآنی و فقهی را نه به عنوان مؤلفه های اصلی بلکه به عنوان متغیرهای حاشیه ای و تزئینی در نظر گرفته اند. به عبارت دیگر، آن مدل ها «ورزش همگانی منطبق با فرهنگ اسلامی» را دنبال می کنند، حال آنکه مدل مورد نیاز باید «ورزش همگانی برآمده از متن اسلام» باشد یعنی اهداف، انگیزه ها، راهبردها و پیامدها مستقیماً از منابع دینی (قرآن، سنت، فقه و اخلاق اسلامی) استخراج شوند. این تمایز ماهوی از چند جهت حائز اهمیت است:

نخست، رویکرد «تطبیق»^۴ وجود یک مدل سکولار و غربی که صرفاً با پوشش های اسلامی تعدیل می شود درحالی که رویکرد «استنتاج»^۵ به دنبال کشف اصول و احکام مستقل اسلامی در حوزه سلامت جسمانی و فعالیت بدنی است. در رویکرد تطبیقی، ارزش های دینی نقش «محدودیت کننده» (مثلاً تعیین حلال و حرام) دارند اما در رویکرد استنتاجی، این ارزش ها نقش «انگیزاننده» و «تکلیف ساز» ایفا می کنند به گونه ای که حفظ سلامتی به عنوان «امانت الهی» و «مقدمه واجب» برای انجام تکالیف شرعی تلقی می شود.

دوم، مدل های پیشین عمدتاً بر موانع (بازدارنده ها) متمرکز بوده اند و پرسش اصلی آنها این بوده که «چه عواملی مانع مشارکت مردم در ورزش می شود؟» اما آنچه جامعه اسلامی امروز بدان نیاز دارد، مدلی ایجابی و انگیزشی

1. Ghouh & Shehu

2. Hasanah

3. Ali

4. Accommodation presupposes

5. Deduction

است که نشان دهد اسلام نه تنها مانع نیست بلکه عمیق‌ترین انگیزه‌ها را برای فعالیت بدنی فراهم می‌کند. چنان‌که غوث و شهو (۲۰۲۵) تأکید کرده‌اند، اسلام قوانین و مقرراتی را برای مشارکت در ورزش آموزش می‌دهد و ورزش را زمینه‌ای برای فرارفتن از تفاوت‌های قومی و فرهنگی می‌داند.

سوم، مدل‌های موجود فاقد «پیوست فقهی» هستند؛ به این معنا که احکام شرعی مرتبط با ورزش (مانند پوشش، اختلاط، زمان‌بندی فعالیت‌ها با اوقات نماز، روزه، حلال بودن حرکات و بازی‌ها، و رعایت عدالت در رقابت‌ها) در آنها به صورت نظام‌مند لحاظ نشده است. درحالی‌که پژوهش‌های جدید نشان داده‌اند که طراحی فضاهای ورزشی با نمازخانه، رعایت شئون پوشش برای بانوان و تناسب زمانی فعالیت‌ها با اوقات شرعی، می‌تواند به طور معناداری مشارکت مسلمانان را افزایش دهد (چارف و بن‌مویزه^۱، ۲۰۲۵؛ ساری و اسبی^۲، ۲۰۲۵).

چهارم، رویکرد غالب در مدل‌های پیشین «لذت‌محور»^۳ است درحالی‌که رویکرد اسلامی باید «تکلیف‌محور»^۴ باشد. در این چارچوب، ورزش نه تنها برای تفریح و لذت بلکه به عنوان «مقدمه واجب» برای حفظ سلامت جسمانی که خود امانتی الهی است، تلقی می‌شود. این تغییر پارادایم از «تطبیق با ارزش‌ها» به «استنتاج از ارزش‌ها»، ضرورت اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد و آن را از تمامی مدل‌های پیشین متمایز می‌سازد.

از طرف دیگر، براساس آخرین گزارش سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۲۴، حدود ۳۱ درصد از بزرگسالان جهان (معادل ۱/۸ میلیارد نفر) به میزان توصیه شده فعالیت بدنی (حداقل ۱۵۰ دقیقه فعالیت متوسط در هفته) نمی‌رسند و این کم‌ترکی سالانه عامل حدود ۵ میلیون مرگ زودهنگام در سراسر جهان است (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۲۴). همچنین روندهای جهانی نشان می‌دهد که شیوع کم‌ترکی در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط به طور قابل توجهی بیشتر بوده و روندی صعودی دارد (کاتزمارزیک^۵ و همکاران، ۲۰۲۲). در ایران نیز مطالعات همه‌گیرشناسی نشان می‌دهد که بیش از نیمی از بزرگسالان (بیش از ۵۱ درصد) فعالیت بدنی کافی ندارند و این میزان در زنان به حدود ۵۸ درصد می‌رسد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مرادی^۶ و همکاران، ۲۰۲۳). جدیدترین مدل‌های سیاست‌گذاری ورزش همگانی ایران که در سال ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ منتشر شده‌اند، بر لزوم توجه به مؤلفه‌های فرهنگی و دینی در طراحی برنامه‌ها تأکید کرده‌اند و نقش سازمان‌های مرتبط، عوامل فرهنگی، شرایط اقتصادی و تحلیل‌های علمی را به عنوان عوامل اصلی مؤثر معرفی کرده‌اند (عاصفی^۷ و همکاران، ۲۰۲۴؛ جوادی‌پور^۸ و همکاران، ۲۰۲۵؛ احمدی^۹ و همکاران، ۱۴۰۴). باین حال، هیچ یک از این مدل‌ها به طور اختصاصی الگوی اسلامی مبتنی بر نصوص دینی را ارائه نکرده‌اند و این خلأ همچنان در پژوهش‌های داخلی پابرجاست.

اسلام بر تفریحات سالم و فعالیت‌های بدنی به عنوان عنصر جدایی‌ناپذیر از سبک زندگی مؤمنانه تأکید کرده است (والسس و فستینگ، ۲۰۰۳؛ فاروق و پارکر، ۲۰۰۹). قرآن کریم در آیات متعددی به حفظ سلامت و پرهیز از

-
1. Charef & Benmouiza
 2. Sari & Asbi
 3. Hedonistic
 4. Duty-oriented
 5. Katzmarzyk
 6. Moradi
 7. Asefi
 8. Javadipour
 9. Ahmadi

هرگونه اقدامی که به جسم و روح آسیب رساند، فرمان داده است (سوره مائده، آیه ۳۲؛ سوره بقره، آیه ۱۹۵). والست و فستینگ (۲۰۰۳) معتقدند که از نگاه مسلمانان، بدن انسان موهبتی الهی است که نیاز به مراقبت ویژه دارد و فعالیت بدنی متناسب با آموزه‌های دینی می‌تواند این نیاز را برآورده سازد. اسلام به‌عنوان دینی که نشاط و شادابی را برای مؤمنان ارزش می‌نهد، همواره پیروان خود را به فعالیت‌های بدنی و ورزشی تشویق کرده است (مختاربیچی، ۲۰۱۸؛ خان^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). در متون حدیثی، پیامبر اکرم (ص) مسلمانان را به یادگیری شنا، تیراندازی و اسب‌سواری توصیه فرموده‌اند (متقی هندی، ۱۴۰۰). چارف و بن‌مویزه (۲۰۲۵) در مطالعه‌ای با عنوان «اعتبار فعالیت‌های ورزشی تفریحی در اسلام» نشان دادند که قرآن و سنت، نگرشی کاملاً مثبت به فعالیت‌های بدنی دارند. باوجود ادعای تناسب با شرایط ایرانی-اسلامی در بسیاری از مدل‌های طراحی شده، دلایل متعددی باعث عملیاتی نشدن آنها شده است که می‌توان به‌صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- ۱) فاصله میان نظریه و اجرا^۲: اکثر مدل‌های ارائه شده در سطح کلان‌نظری^۳ باقی مانده و فاقد راهنماهای عملیاتی^۴ برای اجرا در سطح میانی و خرد هستند. به‌عنوان مثال، صادقی و همکاران (۱۴۰۳) در مدل خط‌مشی‌گذاری خود، عوامل زمینه‌ای، مداخله‌گر و نهادهای نقش‌آفرین را شناسایی کرده‌اند اما سازوکار مشخصی برای هماهنگی بین این نهادها ارائه نکرده‌اند. جوادی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند سیاست‌گذاری، آسیب‌هایی چون ضعف در نظارت، ساختار ضعیف، برنامه‌ریزی و اجرای ناقص، عملکرد ضعیف رسانه‌ها، منابع مالی محدود و مشارکت محدود مراکز دانشگاهی و پژوهشی را شناسایی کرده‌اند که بیانگر شکاف عمیق بین نظریه و عمل است.
- ۲) ضعف در سازوکارهای اجرایی و نظارتی: مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی تحت عنوان «مشوق‌های کارآمد و هدفمند توسعه ورزش همگانی» (۱۴۰۳) اعلام کرده است که بررسی مبانی حقوقی مرتبط با توسعه و ترویج ورزش همگانی نشان می‌دهد که برنامه‌های دقیق و مشوق‌های کارآمدی که به توسعه هدفمند ورزش همگانی منجر شود، وجود ندارد. همچنین در حال حاضر، هیچ سازوکار نظارتی برای پایش سیاست‌های ورزشی و اجرای مستمر آنها وجود ندارد.
- ۳) تمرکز بر عوامل بازدارنده به جای عوامل توانمندساز: رویکرد غالب در مدل‌های پیشین، رویکرد «موانع‌محور» بوده است؛ به این معنا که بیشتر بر شناسایی موانع (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، ساختاری) متمرکز بوده‌اند تا بر طراحی سازوکارهای توانمندساز؛ درحالی‌که آنچه برای عملیاتی‌شدن یک مدل لازم است، شناسایی «پیش‌برنده‌ها» و «تسهیل‌گرها» به موازات شناخت بازدارنده‌هاست. تقی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) در چارچوب ظرفیت‌سازی خود، اگرچه به بستر محیطی (پیش‌ران‌ها و بازدارنده‌ها) اشاره کرده‌اند اما همچنان مدل در سطح مفهومی باقی مانده و راهنمای عملی برای اجرا ارائه نداده است.

۴) نبود پیوست دینی و فقهی در مدل‌ها: همان‌گونه که به تفصیل بیان شد، مدل‌های موجود «ورزش همگانی منطبق با فرهنگ اسلامی» را دنبال می‌کنند، نه «ورزش همگانی برآمده از متن اسلام». این تفاوت ماهوی باعث می‌شود که مدل‌ها فاقد «پیوست فقهی» و «مجوز شرعی» برای اجرا باشند و نتوانند حمایت نهادهای دینی و مراجع تقلید را جلب کنند. به‌عنوان مثال، در مدل‌های موجود به مسائلی چون تطابق پوشش ورزشی با شئون اسلامی، تناسب ساعات ورزش با اوقات نماز، حلال بودن حرکات و بازی‌ها، و رعایت عدالت در رقابت‌ها پرداخته نشده است درحالی‌که این موارد از دیدگاه جامعه مسلمان، پیش‌شرط‌های اساسی برای مشارکت هستند (چارف و بن‌مویزه، ۲۰۲۵).

۵) وابستگی به منابع دولتی و نبود مشارکت پایدار مردمی: احمدی و همکاران (۱۴۰۴) در طراحی الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی ایران نشان دادند که اتکای سنگین به تأمین مالی دولتی، فقدان نظام مالی پایدار و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های بخش خصوصی و مشارکت عمومی، از موانع اصلی توسعه اقتصادی این حوزه است. نتیجه نهایی این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی ورزش همگانی در ایران نیازمند حرکت از مدل یک‌طرفه دولت‌محور به سوی مدل چندمنبعی و مشارکتی است.

۶) نبود عزم سیاسی و اراده اجرایی در سطح کلان: با وجود تأکیدات مکرر در سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه (به‌ویژه بند ۴۴ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه)، عملاً ورزش همگانی در اولویت‌های اجرایی دولت‌ها قرار نگرفته است. همان‌طور که صادقی و همکاران (۱۴۰۳) اشاره کرده‌اند، با وجود اینکه ورزش همگانی باید به سطح سیاست‌های کلان کشور ارتقا یابد اما در حال حاضر توجه محدودی به آن شده و سازوکار نظارتی مؤثری برای اجرای مستمر سیاست‌ها وجود ندارد.

در نتیجه با توجه به جمیع مواردی که در بالا ذکر شد و نبود مدلی کاربردی که همه ابعاد مورد نیاز جامعه ایرانی را برای توجه به ارزش‌ها و پایبندی به اصول اسلامی در پرداختن به ورزش همگانی را حفظ نماید، این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی در ایران چگونه است و چه مؤلفه‌هایی دارد؟

روش‌شناسی

روش انجام پژوهش حاضر، از نوع کیفی که از نظر هدف، جزء مطالعات توسعه‌ای بود که برای ساخت مدل مفهومی پژوهش از روش نظریه داده‌بنیاد استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی، اساتید و اعضای هیئت علمی، مسئولین دانشگاهی، مدیران فدراسیون ورزش همگانی و سازمان‌های مرتبط با ورزش همگانی خواهند بود. ویژگی‌های خبرگان پژوهش که به تأیید اساتید راهنما و مشاور رسیده بود، افرادی بودند که از نظر آگاهی و اطلاعات در این زمینه برجسته بوده و این که بتوانند با ارائه اطلاعات دقیق نمادی از جامعه باشند. ویژگی خبرگان دانشگاهی به این صورت است که در حوزه ورزش و تفریحات آثار، کتاب، مقاله و نظرانی مرتبط با مبانی دینی و ورزشی ارائه کرده باشند، دارای سابقه تدریس طولانی در حوزه‌های دینی باشند، مدرسان ورزشی و تربیت بدنی در مقاطع تحصیلی دینی و حوزوی باشند، فعالیت آموزشی و پژوهشی در حوزه ورزش همگانی داشته باشند

و دارای مسئولیت شغلی در فدراسیون‌ها و یا هیئت‌های ورزشی باشند. از این مجموعه تا جایی که نسبت به موضوع پژوهش اشباع نظری حاصل گردید، ۱۳ نفر برای انجام مصاحبه و کسب اطلاعات لازم در ارتباط با موضوع مورد نظر به صورت کاملاً غیراحتمالی انتخاب شدند. با توجه به استفاده از روش داده‌بنیاد و انجام مصاحبه برای گردآوری داده‌ها، نمونه تحقیق از روش نمونه‌گیری گلوله برفی^۱ استفاده شد.^۲ در بخش اول تحقیق (مطالعه کتابخانه‌ای)، محقق به بررسی پژوهش‌های مرتبط با موضوع پایان‌نامه پرداخت و مؤلفه‌های اصلی و تأثیرگذار ورزش همگانی ایران را شناسایی نمود. همچنین از دیدگاه قرآن به بررسی ورزش و فعالیت‌های ورزشی و همگانی پرداخته شده است. این موارد در خلال مصاحبه‌های کیفی به عنوان راهنمای مصاحبه مدنظر قرار گرفت. در مرحله دوم، برای فرآیند جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های کیفی خبرگان این حوزه استفاده شد. با توجه به هدف پژوهش که تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی بود، مبنای مصاحبه‌های عمیق با ۱۳ خبره قرار گرفت. تمامی مصاحبه‌ها با کسب رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان ضبط و سپس به صورت کامل پیاده‌سازی شد. مدت زمان هر مصاحبه بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه بود و در فرآیند مصاحبه جهت روایی سنجی سؤالات قابل پرسش از نظرات ۸ نفر از متخصصین بنام عرصه ورزش و معارف استفاده گردید. همچنین روایی پرسشنامه توسط نظرات ۱۰ نفر از متخصصین تأیید شد. به‌طور هم‌زمان از ۴ نفر از افرادی که در مصاحبه شرکت نمی‌کردند، در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. برای بررسی اعتبار و روایی در پژوهش کیفی از مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری استفاده گردید. بنابراین در این پژوهش تمامی موارد مربوط به مقوله‌های فوق رعایت شد. در پژوهش کنونی از پایایی بازآزمون، جهت سنجش پایایی استفاده شد که برابر با ۰/۷۸ بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و برای ساخت مدل مفهومی پژوهش از روش نظریه داده‌بنیاد با رویکرد نظام‌مند استراوس و کوربین^۳ (۲۰۰۸) استفاده شد.^۴

یافته‌ها

در این بخش روند تجزیه و تحلیل داده‌ها براساس مدل نظام‌مند استراوس و کوربین (۲۰۰۸) در سه مرحله کدگذاری اولیه، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی انجام شده است. در انتهای مراحل سه گانه کدگذاری، لایه‌های مدل نهایی تحقیق به صورت تک‌تک و شماتیک ارائه شده است. در نهایت، مدل نهایی تحقیق با ترکیب کردن این لایه‌ها ارائه شده است.

1. Snowball Sampling Method

۲. این روش، از افرادی که خبرگان یک حوزه هستند و از معیارهای لازم برخوردارند، شروع شده و ضمن پرسش‌های پژوهش، از آنها خواسته می‌شود تا سایر افراد صاحب‌نظر در این زمینه را معرفی کنند. بنابراین جزء چند نفر اول که مستقیماً توسط محقق براساس معیارهای مورد نظر انتخاب شدند، سایر خبرگان علاوه بر معیارهای خبرگی توسط سایر خبرگان نیز انتخاب گردیدند.

3. Corbin & Strauss

۴. انتخاب این نسخه از روش داده‌بنیاد به دلیل صراحت در مراحل سه گانه کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) و قابلیت ارائه مدل پارادایمی است.

در این قسمت کدگذاری‌های محوری به صورت ترکیبی و محتوای هر یک از آن‌ها قرار داده شدند. شیوه‌های کدگذاری محوری به شرح جدول ۱ است. با توجه به گستردگی یافته‌ها، نمونه‌ای از کدگذاری محوری در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. نمونه‌ای از ساخت مقوله‌ها براساس کدهای اولیه

نشانگر	گزاره‌های منطقی (کد اولیه)	مقوله (کدبندی محوری)
مصاحبه‌های شماره ۱۲، ۲، ۳، ۵	زننده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری	ترویج اقسام و ارزش ورزش
	اشاعه ارزش‌های تربیتی ورزش	
	رواج ورزش‌های بومی و محلی	
	اشاعه ورزش‌های همگانی	
مصاحبه‌های شماره ۴، ۸، ۱۰، ۶، ۵، ۱۱	تجلیل و ترویج تصاویر مثبت	آموزش و فرهنگ‌سازی
	روشنگری و اطلاع‌رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش	
	افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش	
	ارتقای سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش	
	پوشش رسانه‌ای مثبت و قابل مشاهده	
مصاحبه‌های شماره ۱، ۱۳، ۱۲، ۵	استفاده از تصاویر مثبت	رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش
	ابزار بودن ورزش و تفریحات	
	رعایت عدالت	
	حرام بودن تقلب و فریب	
	عدم ضرر به نفس و جسم	
مصاحبه‌های شماره ۴، ۳، ۲	افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال	تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت‌های بدنی
	حمایت اسلام از مشارکت در ورزش	
	نگاه مثبت اسلام به سلامتی	
	نگرانی اسلام پیرامون سلامتی انسان	
مصاحبه‌های شماره ۲، ۵، ۶، ۱۳	حساسیت‌های فرهنگی	مشکلات اجتماعی - فرهنگی
	اعتقادات فرهنگی	
	نگرش‌های سنتی والدین	
	سنت‌ها و باورهای غلط	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

به طور کلی براساس نتایج و با استناد به تلفیق کدهای باز ۱۷ مقوله شناسایی گردید. این مقوله‌ها مشمول ترویج اقسام و ارزش ورزش، آموزش و فرهنگ‌سازی، رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش، تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت‌های بدنی، مشکلات فرهنگی - اجتماعی، تغییر ساختار و یکپارچه‌سازی، هژمونی جنسیتی، انگیزاننده، حمایت و تشویق دیگران، بسترسازی، دسترسی، توسعه اجتماعی، ارتقای سطح سلامتی جامعه، بهزیستی اجتماعی، همگرایی اسلامی، موانع شناختی و حمایت مالی است. در این قسمت کدگذاری‌های محوری به صورت ترکیبی و

محتوای هر یک از آن‌ها در قالب کدهای نظری قرار داده شدند. شیوه کدگذاری‌های نظری به شرح جدول ۲ است.

جدول ۲. ساخت مقوله‌های اصلی براساس کدبندی نظری

نشانگر	گزاره‌های منطقی (کد اولیه)	مقوله فرعی	مقوله اصلی		
مصاحبه‌های شماره ۵، ۳، ۲، ۱۲	زننده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری	ترویج اقسام و ارزش ورزش	ترویج اقسام و ارزش ورزش		
	اشاعه ارزش‌های تربیتی ورزش				
	رواج ورزش‌های بومی و محلی				
	اشاعه ورزش‌های همگانی				
	تجلیل و ترویج تصاویر مثبت	آموزش و فرهنگ-سازي		ترویج اقسام و ارزش ورزش	
	روشنگری و اطلاع‌رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش				
	افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش				
	ارتقای سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش				
	پوشش رسانه‌ای مثبت و قابل مشاهده				
	استفاده از تصاویر مثبت	مصاحبه‌های شماره ۸، ۹			ترویج اقسام و ارزش ورزش
سرمایه‌گذاری در ورزش همگانی					
ارائه ورزش به شهروندان به‌صورت رایگان					
تأمین منابع مالی					
حمایت اسلام از مشارکت در ورزش	تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت‌های بدنی		ترویج اقسام و ارزش ورزش		
نگاه مثبت اسلام به سلامتی					
نگرانی اسلام پیرامون سلامتی انسان					
سازماندهی ورزش بانوان					
ارتقای سهم ورزش در اوقات فراغت جمعیت بانوان	تغییر ساختار و یکپارچه‌سازی			ترویج اقسام و ارزش ورزش	
التزام به شعار ورزش برای همه					
منعطف بودن قوانین پیرامون ورزش زنان					
ابزار بودن ورزش و تفریحات	رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش	ترویج اقسام و ارزش ورزش			
رعایت عدالت					
حرام بودن تقلب و فریب					
عدم ضرر به نفس و جسم					
افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال					
فراهم‌سازی امکانات و تجهیزات ورزشی مختص بانوان	بستر سازی		ترویج اقسام و ارزش ورزش		
احداث زمین و سالن ورزشی اختصاصی مخصوص بانوان					
استقرار تجهیزات ورزشی مختص معلولین					
فراهم کردن نمازخانه در محیط‌های ورزشی					
فراهم کردن محیط‌های حمایتی صرفاً برای بانوان					
تجهیزات و امکانات مناسب	دسترسی	ترویج اقسام و ارزش ورزش			
دسترسی به امکانات بهداشتی در محیط‌های ورزشی					
دایر بودن سامانه حمل‌ونقل در شب				ترویج اقسام و ارزش ورزش	

نشانیگر	گزاره‌های منطقی (کد اولیه)	مقوله فرعی	مقوله اصلی
دسترسی آسان محیط‌های ورزشی			
غیر مداخله‌گر	حساسیت‌های فرهنگی	مشکلات اجتماعی - فرهنگی	مصاحبه‌های شماره ۲، ۵، ۶، ۱۳
	اعتقادات فرهنگی		
	نگرش‌های سنتی والدین		
	سنت‌ها و باورهای غلط	هژمونی جنسیتی	مصاحبه‌های شماره ۵، ۱۰، ۱۱
	مردسالاری جامعه		
	منابع نابرابر		
	مربوبی‌های نابرابر		
	عدم حمایت برابر		
	عدم حمایت رسانه‌ها از ورزش بانوان	موانع شناختی	مصاحبه‌های شماره ۸، ۱۳، ۴
	سابقه طولانی تبعیض علیه زنان		
	سوءتفسیر پیرامون فعالیت‌های بدنی		
	عدم شناخت اهمیت ورزش در جوامع اسلامی	انگیزاننده‌ها	مصاحبه‌های شماره ۱۱، ۲، ۹
	عدم آگاهی از مزایای ورزشی		
غیر مداخله‌گر	آزادی انتخاب در استفاده از لباس‌های متعارف برای بانوان	حمایت و تشویق دیگران	مصاحبه‌های شماره ۵، ۶، ۲، ۳، ۱۱، ۱
	تجلیل از ارزش‌های گروهی		
	احداث باشگاه‌های بیشتر برای زنان		
	شرکت اعضای خانواده در مسابقات ورزشی	حمایت و تشویق دیگران	مصاحبه‌های شماره ۵، ۶، ۲، ۳، ۱۱، ۱، ۹
	تشویق والدین		
	دل‌سرد نکردن فرزندان دختر برای ورزش کردن		
	حمایت معلمان از مشارکت در ورزش		
	حمایت همسایگان و نزدیکان		
	تأیید والدین از ورزش کردن فرزندان دخترشان		
	حمایت رهبران مذهبی از مشارکت دختران در ورزش		
	تشویق دوستان همسالان	همگرایی اسلامی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۹، ۱۳
	ترغیب فرزندان دختر		
	حمایت اعضای جامعه		
غیر مداخله‌گر	حمایت بستگان	توسعه اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۹، ۲، ۱۳
	برگزاری مسابقات ورزشی توسط ملل اسلامی		
	تشویق جوامع مسلمان		
	تعامل اجتماعی	ارتقای سطح سلامتی جامعه	مصاحبه شماره ۷
	ایجاد احساسات جمعی		
	افزایش مشارکت اجتماعی	بهبودی اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۴، ۸، ۳
	پیشگیری از بیماری		
غیر مداخله‌گر	مکانیزم بودن ورزش در ارتقای سلامتی	بهبودی اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۴، ۸، ۳
	افزایش نشاط اجتماعی		
غیر مداخله‌گر	افزایش شادابی اجتماعی	بهبودی اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۴، ۸، ۳
	افزایش شادابی اجتماعی		

نشانیگر	گزاره‌های منطقی (کد اولیه)	مقوله فرعی	مقوله اصلی
	کاهش معضلات اجتماعی		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مدل نهایی تحقیق با ترکیب کردن لایه‌ها به صورت شکل ۱ است.

شکل ۱. الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی ایران

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت و جایگاه فعالیت بدنی و ورزش برای همگان روشن است و با توجه به اهمیت ورزش و فعالیت بدنی، برنامه‌ریزی برای آن از دغدغه‌های اصلی دولت‌ها شده است. توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری در این دو حوزه، به یکی از چالش‌های اساسی دولت‌ها در هزاره سوم تبدیل شده است (سوتیرادو و شیلبری، ۲۰۰۹؛ جسرسن، ۲۰۱۵). به گمان بسیاری از اندیشمندان، ورزش همگانی و تفریحی مهم‌ترین بخش ورزش در هر کشور محسوب می‌شود زیرا بسیاری از دولت‌ها حمایت‌های گسترده‌ای از این بخش کرده و برنامه‌ریزی زیادی برای آن انجام می‌دهند (سان، ۲۰۱۳؛ لی و همکاران، ۲۰۱۲) احمدی و همکاران (۱۴۰۴) در طراحی الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی ایران براساس مشارکت ذی‌نفعان، بر لزوم حرکت از مدل یک‌طرفه دولتی به سوی مدل چندمنبعی و مشارکتی تأکید کرده‌اند. لذا پژوهش حاضر با هدف طراحی مدل توسعه اسلامی ورزش همگانی کشور تدوین شده است.

براساس یافته‌های تحقیق، عوامل انگیزاننده‌ها، حمایت و تشویق دیگران و همگرایی اسلامی به‌عنوان عوامل علی‌شناسایی شدند. آزادی انتخاب در استفاده از لباس‌های متعارف برای بانوان، تجلیل از ارزش‌های گروهی، احداث باشگاه‌های بیشتر برای زنان و شرکت اعضای خانواده در مسابقات ورزشی به‌عنوان گویه‌های عوامل علی‌انگیزاننده

شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته‌های صادقی و همکاران (۱۴۰۳) می‌باشد که کمبود انگیزاننده‌های مشارکت را از شرایط توسعه ورزش همگانی دانسته‌اند. کورتز^۱ و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که مقوله انگیزشی برای کسب اهداف و لذت و تفریح در فعالیت بدنی آنها مورد تأکید قرار گرفته است که همسو با پژوهش حاضر است.

پژوهش‌های طولی نشان داده‌اند که با تغییر نسل‌ها، انگیزه‌های مشارکت در فعالیت‌های بدنی دستخوش تحول می‌شود و به‌طور میانگین هر دهه، نیاز به بازطراحی برنامه‌های انگیزشی وجود دارد (کورتز و همکاران، ۲۰۱۷؛ گو و چنگ^۲، ۲۰۲۶). عاشقی و همکاران (۱۴۰۴) نیز در مدل خود، عوامل انگیزشی و روان‌شناختی را به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی تأثیرگذار بر توسعه ورزش همگانی معرفی کرده‌اند. احساس نیاز به مشارکت و تمایل به نمایش فرهنگ خود در فضاهای ورزشی، می‌تواند سوق‌دهنده‌های خوبی برای مشارکت باشند (نورگس^۳، ۲۰۱۱). شاید ورود متخصصان روانشناسی ورزشی در این بخش بتواند کمک شایانی به افزایش مشارکت افراد کند. عوامل انگیزشی نقش مهمی در شروع و ادامه یک رفتار در افراد دارند. از این‌رو، سیستم پاداش و تشویق از طریق ارائه انواع مختلف پاداش و همچنین تشویق عموم مردم برای مشارکت در ورزش‌های همگانی و نیز آزادی انتخاب در استفاده از لباس‌های متعارف می‌تواند زمینه‌ساز حضور بیشتر افراد در این فعالیت‌ها باشد. همچنین تشویق والدین، دلسرد نکردن فرزندان دختر برای ورزش کردن، حمایت معلمان از مشارکت در ورزش، حمایت همسایگان و نزدیکان، تأیید والدین از ورزش کردن فرزندان دخترشان، حمایت رهبران مذهبی از مشارکت دختران در ورزش، تشویق دوستان همسالان، ترغیب فرزندان دختر، حمایت اعضای جامعه و حمایت بستگان به‌عنوان گویه‌های عوامل علی حمایت و تشویق دیگران شناسایی شدند. امروزه یکی عواملی که بر توسعه ورزش همگانی اسلامی تأثیر دارد داشتن همراه یا مشوق برای شرکت در این گونه فعالیت‌هاست. حمایت، تأثیر زیادی در نگرش‌ها و طرز تلقی افراد دارد و روابط آنها را با سایر گروه‌ها تحت تأثیر قرار می‌دهد که نتایج همسو با پژوهش آسیهل^۴ (۲۰۰۵) است. الکیلانی^۵ و همکاران (۲۰۱۱) نیز در پژوهش خود به نقش کلیدی والدین برای از میان برداشتن موانع حمایتی و نیز ایجاد فرهنگ قوی مبنی بر حمایت از فعالیت بدنی فرزندان و تشویق آنان برای شرکت در برنامه‌های ورزش همگانی اشاره کرده‌اند. والدین سبب شکل‌گیری هنجارها و ارزش‌هایی خاص می‌شوند.

حمایت اجتماعی، به‌ویژه از سوی خانواده و دوستان، یکی از قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تداوم مشارکت در فعالیت‌های بدنی است (کیسی^۶ و همکاران، ۲۰۰۹؛ هامبرت^۷ و همکاران، ۲۰۰۶). چودری و چوا^۸ (۲۰۲۵) در مرور نظام‌مند خود نشان دادند که انگیزه‌های معنوی و اجتماعی در کنار انگیزه‌های سلامتی، نقش کلیدی در تداوم مشارکت ورزش همگانی دارند. جوادی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند سیاست‌گذاری ورزش همگانی ایران، فرهنگ عمومی و حمایت‌های اجتماعی را از عوامل کلیدی معرفی کرده‌اند.

-
1. Cortés
 2. Gu & Cheng
 3. Norges
 4. Asihel
 5. El-Gilany
 6. Casey
 7. Humbert
 8. Chowdhury & Chua

نتایج نشان داد عوامل زمینه‌ای شامل رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش، بسترسازی و دسترسی می‌باشد. بر همین اساس رعایت عدالت، ابزار بودن ورزش و تفریحات، حرام بودن تقلب و فریب، عدم ضرر به نفس و جرم و افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال به‌عنوان گویه‌های بستر رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش شناسایی شدند. در سنت نبوی، تأکید فراوانی بر حفظ سلامت جسمانی به‌عنوان پیش شرط انجام تکالیف دینی و روزمره شده است (وابویابو همکاران، ۲۰۱۵؛ چارف و بن‌مویزه، ۲۰۲۵). امام محمد باقر (ع) در مورد اهمیت ورزش می‌فرماید: «صحت و تندرستی بهترین نعمت و هدیه خداوندی است» (نوری، ۱۳۹۸). کشاورز و همکاران (۱۴۰۰) نیز در پژوهش خود نشان دادند که میان مبانی اسلامی و فعالیت جسمانی پیوندی ناگسستنی وجود دارد. ازاین‌رو فعالیت‌های ورزشی می‌توانند براساس رهنمودهای قرآن و سنت موجب بهره‌مندی فرد از سلامت بدنی شوند. فراهم‌سازی امکانات و تجهیزات ورزشی مختص بانوان، احداث زمین و سالن ورزشی اختصاصی مخصوص بانوان، استقرار تجهیزات ورزشی مختص معلولین، فراهم کردن نمازخانه در محیط‌های ورزشی، فراهم کردن محیط‌های حمایتی صرفاً برای بانوان و تجهیزات و امکانات مناسب به‌عنوان گویه‌های عامل بسترسازی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته‌های ویل^۱ (۲۰۰۸) و کیسی و همکاران (۲۰۰۹) می‌باشد. نقش زیرساخت‌ها و امکانات در شروع و به‌ویژه استمرار فعالیت بدنی و ورزش بسیار مهم است زیرا افراد به دلایل مختلف ممکن است تصمیم به پذیرش و شروع فعالیت بدنی و ورزش کنند اما استمرار فعالیت بدنی و ورزش مستلزم وجود زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی مناسب، کافی و در دسترس است. در این راستا، تحقیقات مختلف نقش موجودیت، قابلیت دسترسی، کیفیت و راحتی امکانات و فضاهای ورزشی، حمل‌ونقل و... را در افزایش مشارکت افراد در ورزش و فعالیت بدنی و همچنین توسعه ورزش‌های همگانی تأیید کرده‌اند. دسترسی به امکانات بهداشتی در محیط‌های ورزشی، دایر بودن سامانه حمل‌ونقل در شب و دسترسی آسان محیط‌های ورزشی نیز به‌عنوان گویه‌های عامل دسترسی شناسایی شدند. نتایج همسو با پژوهش شعبانی^۲ و همکاران (۱۳۹۳) است. با توجه به اهمیت عامل بسترسازی در توسعه ورزش همگانی اسلامی از عناصر مهم و تأثیرگذار در فرآیند مدیریت برای نیل به اهداف هر سازمانی، ساختار و سازماندهی مناسب و نیز وجود بسترهای مناسب برای توسعه است. به‌طوری‌که یک جنبه مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی توسعه ورزش و حضور و مشارکت بیشتر افراد، وجود بسترهای ورزشی مناسب و توسعه یافته همچون تجهیزات و امکانات ویژه برای زنان، فضاها و محیط‌های ورزشی جداگانه و مطابق با عرف اسلامی و... است.

مشکلات فرهنگی-اجتماعی، هژمونی جنسیتی و موانع شناختی نیز به‌عنوان عوامل مداخله‌گر شناسایی شدند. بر همین اساس، حساسیت‌های فرهنگی، اعتقادات فرهنگی، نگرش‌های سنتی والدین، سنت‌ها و باورهای غلط به‌عنوان گویه‌های عوامل و مشکلات فرهنگی-اجتماعی شناسایی شدند. موانع فرهنگی-اجتماعی به‌عنوان مهم‌ترین بازدارنده‌های مشارکت در فعالیت‌های بدنی شناسایی شده‌اند (شعبانی و همکاران، ۱۳۹۳؛ گودرزی و همکاران، ۱۴۰۳). لعار و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهش خود در پاکستان نشان دادند که موانع فرهنگی-اجتماعی در مقایسه با موانع مذهبی، تأثیر بازدارنده‌تری بر مشارکت زنان دارند. علی (۲۰۱۱) نیز نتیجه گرفت که متغیرهای اجتماعی-

1. Will

2. Shabani

فرهنگی در مقایسه با متغیرهای مذهبی، موانع فعال‌تری محسوب می‌شوند و عناصر سدکننده بیشتر مربوط به نگاه جنسیتی جامعه مسلمان نسبت به زنان است. نگرش منفی یا خنثی در جامعه در عدم مشارکت می‌تواند با ایجاد احساس نگرانی و خجالت در فرد، ایجاد مزاحمت، ایجاد دلسردی به دلیل وجود فرهنگ‌های دارای تفکرات تبعیض جنسیتی، نبود یک الگوی ورزشی موفق و مشوق در جامعه و عدم حمایت رسانه‌های جمعی از ورزش باعث شود تا فرد از شرکت در فعالیت‌های ورزشی صرف‌نظر نماید. پاکرویان (۱۳۹۳) نیز نشان داد که پنج محور اقتصادی، فرهنگی، مذهبی، شخصی و خانواده به عنوان موانع توسعه ورزش همگانی بانوان شناسایی شد و از بین موانع موجود، موانع اجتماعی- فرهنگی مهم‌ترین مانع می‌باشد. بدری آذرین^۱ و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیق خود مبنی بر عوامل بازدارنده مشارکت ورزشی نشان دادند عوامل فرهنگی اجتماعی بیشترین تأثیر را در عدم مشارکت ورزشی زنان دارد. شهبازی^۲ و همکاران (۱۳۹۲) نیز در تحلیل خود مشکلات انگیزشی و نگرشی، مشکلات ساختاری و مدیریتی و مشکلات فرهنگی و اجتماعی را به عنوان چالش‌ها و موانع موجود در ورزش همگانی برشمردند. لذا ایجاد زمینه‌های مختلف فرهنگی- اجتماعی که هم فرد را و هم گروه افراد را به مشارکت دعوت می‌کنند توسط ایجاد مکانیسم‌های فرهنگی- اجتماعی نظیر ایجاد ارزش جمعی پس از مشارکت و تغییر باور افراد نسبت به این فعالیت‌ها، سوق‌دهنده‌های ارزش آفرین هستند که در پژوهش نورگس (۲۰۱۱) نیز به آن اشاره شده است. مردسالاری جامعه، منابع نابرابر، مریگیری نابرابر، عدم حمایت نابرابر، عدم حمایت رسانه‌ها از ورزش بانوان و سابقه طولانی تبعیض علیه زنان نیز به عنوان گویه‌های عوامل هژمونی جنسیتی شناخته گردید. نتایج نوروزی^۳ و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که هنجارهای جنسیتی رابطه معناداری با مشارکت ورزشی زنان دارند. مختاریبیچی (۲۰۱۸) در پژوهش خود به بررسی اسلام، جنسیت و مشارکت ورزشی پرداخت. او بیان کرد ورزش تحت سلطه مردانه بوده است و زنان اغلب در مقابل چالش‌های قابل توجهی قرار می‌گیرند. والست و فاستینگ (۲۰۰۳) در تحقیقی به نقش اعتقادات مذهبی در مشارکت بانوان در فعالیت‌های ورزشی پرداخت. وی نشان داد که دین اسلام ورزش را نفی نمی‌کند و همچنین بعضی از زنان مسلمان، ورزش را امری مردانه می‌دانند و در آن مشارکت نمی‌کنند و برخی دیگر از زنان مسلمان که هم به مذهب خود و هم به جنبه‌های کسب سلامت بدن در اسلام توجه دارند، بسیار جدی و علاقمند در ورزش شرکت می‌کنند. در این راستا از دیدگاه عابدی^۴ و همکاران (۱۳۹۷) اجتماع و فرهنگ می‌تواند تأثیر عمیقی بر رفتارهای حرکتی افراد به ویژه در حیطه ورزش و فعالیت‌های بدنی داشته باشد. نابرابری جنسیتی در ورزش، پدیده‌ای جهانی است که ریشه در هنجارهای فرهنگی و اجتماعی دارد (مختاریبیچی، ۲۰۱۸؛ داگکاس و بن، ۲۰۰۶).

اغلب والدین و افراد مؤثر در جامعه‌پذیری، کودکان را به رفتارهایی تشویق می‌کنند که مناسب جنسیت آن‌ها تلقی می‌شود؛ این امر منجر به شکل‌گیری رفتارهای قالبی و تداوم نابرابری جنسیتی می‌گردد (آسیهل، ۲۰۰۵؛ الکیلانی و همکاران، ۲۰۱۱).

1. BadriAzarin
2. Shahbazi
3. Norozi
4. Abedi

با این حال، از منظر اسلام تفاوتی بین زن و مرد در انجام دستورات دین وجود ندارد و ورزش برای زنان، اگر همراه با رعایت قواعد اسلامی (پوشش کامل، عدم خودنمایی و حفظ شخصیت زنانه) باشد، مغایرتی با اسلام نخواهد داشت (مختاریچی، ۲۰۱۸؛ خان و همکاران، ۲۰۲۰).

از منظر اسلام تفاوتی بین زن و مرد در انجام دستورات دین وجود ندارد. یعنی اگر تفریح و ورزش برای مرد جایز است، بی شک برای زن نیز این گونه است. ورزش برای زنان، اگر همراه با رعایت برخی قواعد اسلامی مثل پوشش کامل و مناسب، عدم خودنمایی، عدم استفاده از لباس‌های مردانه بدن‌نما و با حفظ شخصیت زنانه باشد، مغایرتی با اسلام نخواهد داشت. در نهایت، سوءتفسیر پیرامون فعالیت‌های بدنی، عدم شناخت اهمیت ورزش در جوامع اسلامی و عدم آگاهی از مزایای ورزشی نیز به عنوان موانع شناختی شناسایی شد. ابراهیم^۱ و همکاران (۲۰۱۳) در تحقیق خود گزارش کردند افرادی که سطح تحصیلات بالاتری دارند نسبت به افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر، موانع کمتری را ادراک می‌کنند و علت آن را آگاهی و شناخت بیشتر افراد تحصیلکرده نسبت به افراد عادی در مورد مزایای ورزش و فعالیت بدنی و نیز سازگاری بهتر آنها با برنامه‌های ارتقای سلامتی می‌دانند. لذا لازم است که در جهت هر چه بیشتر گرایش مردم به ورزش همگانی با الگوی اسلامی موانع شناختی رفع گردند.

بر اساس نتایج ترویج اقسام و ارزش ورزش، آموزش و فرهنگ‌سازی، حمایت مالی، تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت‌های بدنی و تغییر ساختاری و یکپارچه‌سازی به عنوان راهبردهای توسعه ورزش همگانی اسلامی شناسایی شدند. بر همین اساس زنده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری، اشاعه ارزش‌های تربیتی ورزش، رواج ورزش‌های بومی و محلی و اشاعه ورزش‌های همگانی به عنوان گویه‌های راهبرد اقسام و ارزش ورزش شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته هامبرت و همکاران (۲۰۰۶) می‌باشد. با توجه به مشکلات ناشی از بی‌حرکی و عدم فعالیت بدنی که بخش از آن ناشی از پیشرفت تکنولوژی است، نگاه به فعالیت بدنی و ارزش ورزش باید به عنوان یک الزام زندگی باشد، در صورتی که در سبک زندگی بی‌حرک، یا افراد توجهی به ارزش ورزش و فعالیت بدنی ندارند یا نگاه به ورزش صرفاً به عنوان یک عمل تفریحی است. میناوند^۲ و همکاران (۱۳۹۴) نیز بیان کردند مطرح کردن ورزش به عنوان یک ارزش، یکی از راه‌های نهادینه کردن ورزش همگانی است. از آنجا که ورزش کردن و داشتن آمادگی جسمانی همواره مورد تأکید اسلام بوده است، ورزش کردن می‌تواند به عنوان یک ارزش اسلامی مطرح شود. تجلیل و ترویج تصاویر مثبت، روشنگری و اطلاع‌رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش، افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش، ارتقای سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش، پوشش رسانه‌ای مثبت و قابل مشاهده و استفاده از تصاویر مثبت به عنوان گویه‌های راهبرد آموزش و فرهنگ‌سازی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته‌های براینهوات^۳ و همکاران (۲۰۱۳) است. فرهنگ ضعیف ورزش در جامعه و محدودیت‌های فرهنگی زنان، می‌تواند بر میزان مشارکت حداکثری افراد جامعه تأثیر منفی داشته باشد. در این راستا، عابدی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود گزارش می‌کند فرهنگ‌سازی ضعیف در زمینه ورزش همگانی و محدودیت‌های فرهنگی موجود در زمینه فعالیت بدنی، از مهم‌ترین موانع مشارکت در فعالیت‌های بدنی افراد شناخته می‌شود.

1. Ibrahim
2. Minavand
3. Brinthaup

بنابراین، تلاش برای ایجاد فرهنگ ورزش و فعالیت بدنی و از بین بردن برخی نگرش‌های منفی نسبت به مشارکت در این گونه فعالیت‌ها، به‌ویژه در مورد بانوان ضروری است. می‌توان با اتخاذ مکانیسم‌های فرهنگی - اجتماعی نظیر آموزش سبک زندگی ورزش محور، ترغیب بانوان جامعه جهت گرایش به سمت ورزش، بالا بردن امنیت شهرها، تقویت و ارتقای سلامت عمومی و افزایش گرایش جوانان به تفریحات سالم، کاهش محدودیت‌های فرهنگی زنان و نهادینه کردن ورزش در جامعه، زمینه‌های مختلف فرهنگی اجتماعی که باعث افزایش میزان مشارکت افراد به ورزش می‌شود را فراهم کرد. باورها، اعتقادات، ارزش‌ها و هنجارهای افراد جامعه که شکل‌گیری رفتارهای فردی را در پی دارند می‌توانند ورزش و فعالیت بدنی را تشویق یا منع کنند. تحقیقات مختلف نقش عوامل فرهنگی در مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی، توسعه ورزش همگانی و نهادینه کردن را تأیید کرده‌اند (هامبرت و همکاران، ۲۰۰۶). سرمایه‌گذاری در ورزش همگانی، ارائه ورزش به شهروندان به‌صورت رایگان و تأمین منابع مالی به‌عنوان گویه‌های راهبرد حمایت مالی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته گودرزی و حمیدی^۱ (۱۴۰۰) است که نشان دادند حمایت مالی ورزشی در بین تیم‌های انتخابی در رسیدن به اهدافشان مؤثر بوده است. والست و فستینگ (۲۰۰۳) در پژوهش‌های خود نشان داده‌اند که ورزش و تمرینات بدنی، ابزاری ایده‌آل برای مسلمانان جهت تأمین نیازهای جسمانی خود در چارچوب قوانین اسلامی محسوب می‌شود. چارف و بن‌مویزه (۲۰۲۵) در مطالعه اخیر خود با استناد به قرآن و سنت، بر مشروعیت و مطلوبیت فعالیت‌های ورزشی تفریحی در اسلام تأکید کرده‌اند. همچنین ساری و اسی (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «ادغام ارزش‌های اسلامی در تربیت بدنی» نشان دادند که رویکرد مبتنی بر ارزش‌های اسلامی می‌تواند به سلامت جسمانی و معنوی نسل جوان در عصر جهانی شدن کمک کند. سازماندهی ورزش بانوان، ارتقای سهم ورزش در اوقات فراغت جمعیت بانوان، التزام به شعار ورزش برای همه و منعطف بودن قوانین پیرامون ورزش زنان نیز به‌عنوان گویه‌های راهبرد تغییر ساختار و یکپارچه‌سازی شناسایی شدند. امروزه ورزش و فعالیت بدنی به‌عنوان نمودی اجتماعی می‌تواند همگام با تغییر و تحولات تدریجی توسعه یابد. یک جنبه مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی توسعه ورزش همگانی وجود امکانات و زیرساخت‌های ورزشی توسعه یافته است. امکانات و تجهیزات ورزشی بر طبق تحقیقات مختلف در افزایش شهروندان به ورزش همگانی تأثیر دارد. احسانی^۲ و همکاران (۱۳۹۳)، در گزارش خود تأکید کرده‌اند که در توسعه ورزش همگانی مقدم بر سایر اقدامات مختلف، بایستی وحدت سیاست‌گذاری، تدوین شرح وظایف و تقسیم کار و ایجاد تعاملات مستمر در بین سازمان‌ها و نهادهای حوزه ورزش همگانی در سطح مختلف وجود داشته باشد تا مشارکت افراد جامعه در فعالیت‌های بدنی گسترش یابد. جوادی‌پور و همکاران (۱۳۹۶)، ساختار ضعیف تشکیلاتی را به‌عنوان یکی از آسیب‌های موجود در فرآیند سیاست‌گذاری ورزش همگانی کشور معرفی کرده‌اند که با نتایج تحقیق حاضر همسوست. همچنین در صورت نبود زیرساخت‌های مناسب تأسیساتی و یکپارچه‌سازی نمی‌توان که به توسعه لازم در این زمینه رسید. لذا توجه به ساختن اماکن و سالن‌هایی مانند سالن استخر، پیست دوومیدانی و ارتباط و هماهنگی بین دستگاه‌های آموزش و پرورش و اداره ورزش و جوانان و حضور بخش‌های خصوصی می‌تواند گام مؤثری در زمینه از بین بردن

1. Goudarzi & Hamidi

2. Ehsani

موانع و افزایش توسعه ورزش همگانی اسلامی شود. در این راستا ویل (۲۰۰۸) نشان دادند ورزش‌های همگانی در این منطقه از نظر زیرساخت‌ها در سطح بالایی (بالتر از شاخص معیار) قرار دارد و زیرساخت‌ها در این حوزه بر میزان مشارکت افراد، اثرات معنادار و بالایی دارد.

نتایج نشان داد که پیامدهای حاصل از توسعه ورزش همگانی اسلامی شامل پیامدهای اجتماعی، ارتقای سطح سلامتی جامعه و بهزیستی اجتماعی می‌باشد. تعامل اجتماعی، ایجاد احساسات جمعی و افزایش مشارکت اجتماعی به عنوان پیامدهای اجتماعی شناسایی شدند. پیشگیری از بیماری و مکانیزم بودن ورزش در ارتقای سلامتی نیز به عنوان پیامدهای ارتقای سطح سلامتی شناسایی گردیدند. در نهایت افزایش نشاط اجتماعی، افزایش شادابی اجتماعی و کاهش معضلات اجتماعی نیز به عنوان پیامدهای بهزیستی اجتماعی است. نتایج همسو با صادقی و همکاران (۱۴۰۳) می‌باشد. با افزایش آگاهی جامعه درخصوص فواید ورزش کردن و نشان دادن کارکردهای مطلوب آن، افراد جامعه را به اختصاص زمانی برای ورزش کردن متقاعد سازد. براساس نظر کارشناسان، مخاطبان باید بدانند که ورزش کردن در پیشگیری، کنترل و درمان بیماری‌ها مؤثر است. علاوه بر این، ورزش کردن از لحاظ اقتصادی باعث صرفه‌جویی در هزینه‌های درمانی نیز می‌شود. افزایش نشاط اجتماعی، مقابله با انحرافات اجتماعی و معضلات ناشی از بیکاری جوانان، جلوگیری از بروز ناهنجاری‌هایی چون مصرف الکل، مواد مخدر، دخانیات و پرخاشگری و خشونت نیز از کارکردهای اجتماعی ورزش است که می‌بایست افراد جامعه را نسبت به این کارکردها آگاه سازد تا با متقاعد ساختن آنان، باعث گرایش ایشان به سوی ورزش کردن شود. امام محمد باقر (ع) در مورد اهمیت ورزش می‌فرمایند: صحت و تندرستی بهترین نعمت و هدیه خداوندی است و در حقیقت سرمایه‌گذاری در ورزش به انسان فرصت می‌دهد تا بتواند مدت زیادی از عمر را با سلامتی زندگی کند و سلامتی را در سایه ورزش به دست آورد (نوری، ۱۳۹۸). نهایتاً در دین اسلام به سلامتی جسم و عواملی که موجب سلامتی فرد می‌گردند توجه بسیار شده و دستوراتی در این زمینه به مسلمانان داده شده که نمونه آن رعایت موارد بهداشتی، پیشگیری از بروز بیماری و مانند آن می‌باشد. بنابراین بدیهی خواهد بود که تربیت بدنی به واسطه این که تضمین‌کننده سلامت تن و روان و ایجاد تعادل بین این دو است در اسلام جایگاه ویژه‌ای داشته و جزء ضروریات دین به شمار می‌رود و پیامدهای بالایی دارد. پیشنهاد می‌شود وزارتخانه‌ها، فدراسیون‌ها و هیئت‌ها، با شناسایی ورزش و تفریحات همگانی جدید و بررسی آنها با عقاید اسلامی، می‌توانند تکلیف برخی تفریحات وارد شده در کشور را مشخص کنند و به جامعه ارائه دهند. روحانیون و حوزه‌های علمیه می‌توانند با حمایت از ورزش و تفریح و احداث اماکن ورزشی و تفریحی همگانی، ضمن تأکید بر اهمیت ورزش برای مردم، به جذب بیشتر جوانان به اسلام اقدام کنند و همچنین آنها را در پیدا کردن تفریح سالم کمک کنند. با افزایش امکانات ورزشی و در دسترس قرار دادن عمومی آنها و همچنین تبلیغات مناسب بتوان تا حدودی در جهت زنده کردن اشتیاق به ورزش و روحیه ورزشکاری قدم برداشت و نیز با اعلام اهمیت ورزش و اهداف آن از سوی مراجع و روحانیون، مخاطبان بیشتری را در این باره جذب کرد. یافته‌های پژوهش‌های جدید بین‌المللی نیز نشان داده است که کشورهای اسلامی موفق مانند مالزی و امارات، با ایجاد زیرساخت‌های ورزشی ویژه بانوان و توجه به شئون اسلامی توانسته‌اند نرخ مشارکت ورزشی زنان مسلمان

را به‌طور معناداری افزایش دهند (چن و کیائو^۱، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، مطالعه جهانی گاثولد^۲ و همکاران (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که نرخ ناکافی فعالیت بدنی در میان نوجوانان دختر در سطح جهان به ۸۵ درصد رسیده است که توجه به الگوهای بومی و مبتنی بر ارزش‌های دینی را ضروری می‌کند. همچنین مرور نظام‌مند چودری و چوا (۲۰۲۵) نشان داد که انگیزه‌های معنوی و اجتماعی در کنار انگیزه‌های سلامتی، نقش کلیدی در تداوم مشارکت ورزش همگانی دارند. در سطح ملی، طراحی الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی مبتنی بر مشارکت ذی‌نفعان با رویکرد کسب‌وکارهای اجتماعی پایدار (احمدی و همکاران، ۱۴۰۴) نشان‌دهنده توجه روزافزون به جنبه‌های پایدار توسعه ورزش همگانی در ایران است اما هنوز الگویی که به‌طور مشخص بر ارزش‌های اسلامی استوار باشد، تدوین نشده است. لذا پژوهش حاضر با واکاوی عمیق دیدگاه‌های خبرگان و تطبیق آن با نصوص دینی، نشان داد که الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی باید بر محور «تکلیف‌محوری» به جای «لذت‌محوری» استوار باشد. در این الگو، سلامت بدن به‌عنوان امانت الهی و ورزش به‌عنوان مقدمه واجب برای انجام تکالیف معرفی می‌گردد. این رویکرد نه تنها با ارزش‌های جامعه ایران همخوانی دارد بلکه می‌تواند الگویی برای سایر کشورهای اسلامی باشد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تعارض منفعی ندارند.

سپاسگزاری

از همه حامیان مادی و معنوی پژوهش حاضر که در انجام این پروژ تیم تحقیق را یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

ORCID

Mahdi Goudarzi

<https://orcid.org/0000-0003-3465-526X>

Leyla Dolatabadi Farahani

<https://orcid.org/0009-0008-8938-7796>

Ali Fahimi Nejhad

<https://orcid.org/0009-0005-7902-0104>

Seyed Mostafa Tayebi Sani

<https://orcid.org/0009-0006-5325-7397>

References

- Abedi, A., Razavi, S.M.H., Doosti, M. & Ahmadi, S.A. (2019). Identifying the aspects and approaches of cultural development of sport and its factors. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 17(42), 9-32. [In Persian]
- Ahmadi, H., Amirtash, A.M., Bagherian Farahabadi, M. & Naqshbandi, S.S. (2025). Designing an economic development model for sport for all in the Islamic Republic of Iran based on stakeholder participation with a sustainable social enterprise approach. *Journal of Sports Business University*. Advance online publication. [In Persian]
- Ali, T.N. (2011). The influence of religious and socio-cultural variables on the participation of female university students in leisure activities. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 8(1), 77-84.

- Amara, M. (2013). Sport, Islam, and Muslims in Europe: In between or on the margin? *Religions*, 4(4), 644–656.
- Amara, M. & Henry, I.P. (2010). Sport, Muslim identities and cultures in the UK, an emerging policy issue: Case studies of Leicester and Birmingham. *European Sport Management Quarterly*, 10(4), 419–443.
- Asefi, A.A., Khabiri, M., Asadi Dastjardi, H. & Gudarzi, M. (2024). Designing a policy making model in Iran's sport with the approach of sport for all development. *Journal of Public Administration*, 16(1), 52–79. [In Persian]
- Asheghi, B., Hematinezhad, M., Ramezaninejhad, R. & MalekAkhlagh, E. (2025). Presenting the development model of public sports with a strategic alliance approach in accordance with the general policies of the sixth development plan. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 13(49), 257–286. [In Persian]
- Asihel, S.G. (2005). *Perceptions of constraints to recreational sports participation: A case study of the University of the Western Cape (UWC) undergraduate female students* (Master's thesis). University of the Western Cape, South Africa.
- BadriAzarin, Y., Khalilnezhad, H., Abdavi, F. & Delshad, M. (2021). Investigating the factors hindering the sports participation of high school girls (Case study: Southern cities of East Azerbaijan province). *Journal of Sociology of Lifestyle (SLS)*, 6(16), 21-39. [In Persian]
- Brinthaup, T.M., Kang, M. & Anshel, M.H. (2013). Changes in exercise commitment following a values-based wellness program. *Journal of Sport Behavior*, 36(1), 3–22.
- Casey, M.M., Eime, R.M., Payne, W.R. & Harvey, J.T. (2009). Using a socioecological approach to examine participation in sport and physical activity among rural adolescent girls. *Qualitative Health Research*, 19(7), 881–893.
- Charef, I. & Benmouiza, K. (2025). The repute of recreational sports activity in Islam: Implications from the Holy Qur'an and the Sunnah of the Prophet. *Journal of Science and Knowledge Horizons*, 5(2), 175–188.
- Chen, N. & Qiao, F. (2024). Effect of social support on Muslim women's sporting activities: mediating effect of psychological adjustment. *Frontiers in Psychology*. 15, 1335886. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1335886
- Chowdhury, M.T.U.I. & Chua, K.R. (2025). Trends and future directions in leisure sports participation: A systematic review of health, motivation, and social engagement. *Korean Journal of Sport Science*, 36(1), 45–68.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452230153>
- Cortés, A.S., Correa-Díaz, A.M., Benjumea-Arias, M.L., Valencia-Arias, A. & Bran-Piedrahita, L. (2017). Motivational factors and effects associated with physical-sport practice in undergraduate students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 811–815.
- Dagkas, S. & Benn, T. (2006). Young Muslim women's experiences of Islam and physical education in Greece and Britain: A comparative study. *Sport, Education and Society*, 11(1), 21–38.
- Ehsani, M., Saffari, M., Amiri, M. & Kozechian, H. (2016). Designing the model of sport for all in Iran. *Sport Management Studies*, 6(27), 87–108. [In Persian]
- El-Gilany, A.H., Badawi, K., El-Khawaga, G. & Awadalla, N. (2011). Physical activity profile of students in Mansoura University, Egypt. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 17(8), 694–702.
- Farooq, S. & Parker, A. (2009). Sport, physical education, and Islam: Muslim independent schooling and the social construction of masculinities. *Sociology of Sport Journal*, 26(2), 277–295.
- Ghofrani, M., Goodarzi, M., Sajjadi, N., Jalali Farahani, M. & Mogharnasi, M. (2008). Designing and compiling a strategy for the development of public sports in Sistan and Baluchestan province. (e27771). *Harakat*, 39, 107-131. [In Persian]

- Ghous, I. & Shehu, F. (2025). Exploring the Islamic ethical framework for athletes: Its significance, development, and justification. *Journal of Islam in Asia*, 22(1), 254–274.
- Golchin, M., Rezayi Soofi, M. & Keshavarz, L. (2021). The role of sport in the realization of strategic values of Islam. *Journal of Sport Management and Development*, 10(2), 40-54. doi: 10.22124/jsmd.2021.5059 [In Persian]
- Goudarzi, A., Elahi, A. & Akbari Yazdi, H. (2023). Laws and regulations, the missing link in the development and promotion of physical activity in the Iranian elderly. *Majlis and Rahbord*, 30(114), 315-349. doi: 10.22034/mr.2022.4828.4877 [In Persian]
- Goudarzi, M. and Hamidi, M. (2022). Designing a comprehensive model for evaluating the performance of Iranian sports delegations. *Applied Research of Sport Management*, 10(3), 119-131. doi: 10.30473/arsm.2022.8535 [In Persian]
- Goudarzi, M., Hamidi, M. & Behrouzi, A. (2023). Designing and explaining the optimal scenario for the development of triathlon in Iran. *Sport Management Journal*, 15(3), 213-195. doi: 10.22059/jsm.2023.354714.3113 [In Persian]
- Griffin, T.R. & Al-Arian, A. (2026). Sport in the Arab world: An introduction. *The International Journal of the History of Sport*, 1–3.
- Gu, Y. & Cheng, L. (2026). A systematic review and meta-analysis of motivational climate and youth sport outcomes: examining a hierarchical effects model. *Frontiers in Psychology*, 16, 1716745. doi: 10.3389/fpsyg.2025.1716745
- Guthold, R., Stevens, G.A., Riley, L.M. & Bull, F.C. (2023). Global trends in insufficient physical activity among adolescents: A pooled analysis of 298 populations-based surveys with 1.6 million participants. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 7(1), 23–35.
- Hasanah, E.W., Ernada, S.E.Z. & Eriyanti, L.D. (2025). The impact of Saudi Arabia's Vision 2030 implementation on women's rights in sports. In *Proceedings of the International Conference of Gender and Feminism 2025* (pp. 128–136). Universitas Jember, Indonesia.
- Hematiafif, A. (2019). Sports forecasting based on Islamic principles and causal-layer analysis method. *Science and Religion Studies*, 10(1), 205-230. doi: 10.30465/srs.2019.4756 [In Persian]
- Hosseini, S.A., Razavi, S.M.H., Amirnejad, S. & Hoseini, S.E. (2022). Designing a gender equality model in Iranian sports (with emphasis on championship and professional sports). *Journal of Sport Management and Development*, 11(1), 185-207. doi: 10.22124/jsmd.2022.6295 [In Persian]
- Hosseini, S., Zabihi, A., Jafarian Amiri, S. & Bijani, A. (2018). The relationship between chronic diseases and disability in daily activities and instrumental activities of daily living in the elderly. *Journal of Babol University of Medical Sciences*, 20(5), 23-29. doi:10.18869/acadpub.jbums.20.5.23
- Humbert, M.L., Chad, K.E., Spink, K.S., Muhajarine, N., Anderson, K.D., & Bruner, M.W. (2006). Factors that influence physical activity participation among high- and low-SES youth. *Qualitative Health Research*, 16(4), 467–483.
- Ibrahim, S., Karim, A.N., Oon, L.N. & Ngah, W.Z. (2013). Perceived physical activity barriers related to body weight status and sociodemographic factors among Malaysian men in Klang Valley. *BMC Public Health*, 13, 275.
- Javadipour, M., Ali, M. & Hakimzadeh, R. (2014). Designing Iran sport for all model. *American Journal of Sports Science*, 2(3), 56–64. [In Persian]
- Javadipour, M., Atghia, N., Rahbari, S. & Taefi, H. (2025). Reviewing the effective factors on the process of policy-making of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, 14(1), 1–18. [In Persian]
- Jespersen, E. (2015). Sport for all frail bodies. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 28(1), 74–85.
- Kari, J. (2018). *Lifelong physical activity and long-term labor market outcomes* (Doctoral dissertation). University of Jyväskylä, Finland.

- Katzmarzyk, P., Friedenreich, C., Shiroma, E. & Lee, I. (2022). Physical inactivity and non-communicable disease burden in low-income, middle-income and high-income countries. Retrieved from https://repository.lsu.edu/pop_public_health_pubs/247
- Khalaji, H. (2008). The effect of faith and spirituality on sporting performance in Islam. *Journal of Applied Exercise Physiology*, 4(7), 51-62. [In Persian]
- Khan, W., Ali, A., Khan, S. & Yazdani, N. (2020). Islamic perspective regarding the promotion of health and participation in sports activities. *Journal of Islamic Thought and Civilization*, 10(1), 152-168.
- Kiani, A., Rabiei, M., Ghasemi, B. & Shafizadeh, A. (2024). The Effect of 8 Weeks of Reactive Neuromuscular Training vs Core Stability Training on the Balance of Male Football Players. *The Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*, 13(3), 562-577. doi: 10.32598/SJRM.13.3.3074 [In Persian]
- Laar, R.A., Liu, R. & Zhang, Q. (2025). Barriers to female participation in physical activity in Pakistan: A feminist sport theory perspective. *International Journal of Women's Health*, 17, 2715-2727.
- Lee, H. & Cardinal, B.J. (2014). Understanding psychosocial mechanisms of the influences of acculturation on physical activity participation among ethnic minorities in the United States. *IJASS (International Journal of Applied Sports Sciences)*, 26(2), 112-123.
- Malekshahisefat, M., Elahi Khorasani, M., Marvi, M. & Ferdowsi Moghadam, M. (2025). Teaching communication skills to children in the traditions of the sects. *Educational Doctrines in Quran and Hadith*, 11(2), 215-237. doi: 10.22034/iated.2025.2059809.2787 [In Persian]
- Minavand, M.G., Bagheri, S. & Qasemi, H. (2015). Methods for institutionalization of public sports by national media (irib); A case study of sports TV channel. *Communication Research*, 22(81), 9-34. doi: 10.22082/cr.2015.15256 [In Persian]
- Moayedi Jahed, S.M.A., Farahani, A., Ghasemi, H. & Hosseini, M. (2024). Paradigm pattern of Network Governance development in Iranian sport for all. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*, 20(39), 39-50. doi: 10.22080/jsmb.2024.24325.3793 [In Persian]
- Mohseni Sikaroodi, R., Sorkhabi, H.H., Nami, M.H. & Abedini, A. (2014). The relationship between leisure time participation in sport activities, and the quality of life and welfare in the middle-aged in the city of Tonekabon. *Applied Mathematics in Engineering, Management and Technology*, 2(3), 124-133. [In Persian]
- Mohammadi, A. (2025). Explain the position of physical education and sports from the perspective of Islam. *Teacher Education Policy*, 7(3), 55-66. doi: 10.48310/edup.2025.16692.1416 [In Persian]
- Moradi, H., Raeisvandi, A. & Bahrami, M. (2025). The association of self-rated health with physical activity and demographic factors: a study in primary care from Northwest of Iran. *BMC Prim. Care*, 26, 374. <https://doi.org/10.1186/s12875-025-03099-z>
- Mukhtar Bichi, S. (2018). Islam, Muslim women and sport participation. In *2nd National Conference, Faculty of Education, Ekiti State University*, 22-25 May 2018.
- Norges, I. (2011). *Joy of sport for all. Sport Policy Document 2011-2015* (Vol. 3, pp. 1-68). Oslo: Norwegian Sports Confederation.
- Norozi, A., Maleki, A., Parsamehr, M. & Ghasemi, H. (2018). An investigation into the relationship between sexual norms and women's sport participation (a case study of women in Ilam Province). *a scientific journal of ilam culture*, 18(56.57), 7-31. [In Persian]
- Shabani, A., Ghafouri, F. & Honari, H. (2016). A study on policies and strategies of sport for all in comprehensive sport plan of Iran. *Sport Management Studies*, 6(27), 15-30. [In Persian]
- Shahbazi, M., Shaabani Moghaddam, K. & Safari, M. (2014). Barriers and solutions to the sport for all in Iran. *Majlis and Rahbord*, 20(76), 69-97. [In Persian]
- Sadeghi, B., Gholipour, R., Amiri, M. & Saffari, M. (2024). Designing a policy making model in iran' sport with the approach of sport for all development. *Journal of Public Administration*, 16(1), 52-79. doi: 10.22059/jipa.2023.359698.3332 [In Persian]

- Sari, M. & Asbi, A. (2025). Integration of Islamic values in physical education: Building a generation with physical and spiritual health in the global era. *Journal of Insis*, 1(1), 1–15.
- Sheikh Yousefi, R. (2024). A model for the application of modern technologies in the development of public sports in Iran. *Sport Management Studies*. Advance online publication. [In Persian]
- Sotiriadou, K. & Shilbury, D. (2009). Australian elite athlete development: An organisational perspective. *Sport Management Review*, 12(3), 137–148.
- Sun, G. (2013). Study on introduction of leisure sports into physical education in universities. *Asian Social Science*, 9(10), 122–126.
- Taghipour, Z., Ramezaninejad, R. & Goharrostami, H.R. (2025). Designing the conceptual framework of capacity building for development of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, 14(4), 69–86. [In Persian]
- Wabuyabo, I.K., Wamukoya, E.K. & Bulinda, H.M. (2015). Influence of Islam on gender participation in sports among Muslim students in Kenyan universities. *Journal of Physical Education and Sport Management*, 6(9), 82–89.
- Walseth, K. & Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport: Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(1), 45–60.
- Will, A.J. (2008). *The institutionalization of knowledge management in an engineering organization* (Collaboratory for Research on Global Projects).
- World Health Organization. (2024). *Global status report on physical activity 2024*. Geneva: World Health Organization.
- Zarean, M. & Fazeliyan, N. (2019). Factors influencing the realization of islamic lifestyle in the family from the viewpoint of the intellectuals of the women seminary. *Islam and Social Studies*, 6(24), 129-144. doi: 10.22081/jiss.2019.67073 [In Persian]